

KOMMISSJONEN FOR
GJENOPTAKELSE AV STRAFFESAKER

Årsrapport 2013

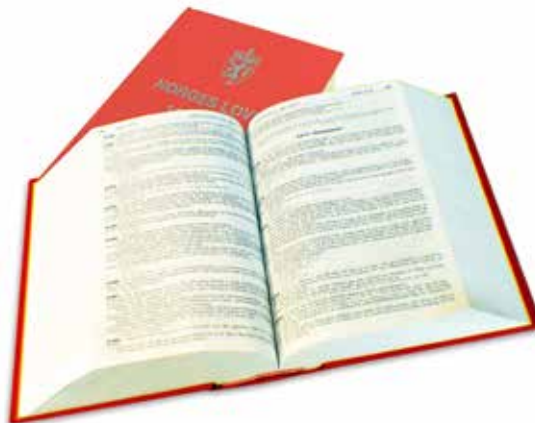

KOMMISJONEN FOR
GJENOPPTAKELSE AV STRAFFESAKER

Innhold

10 år med en uavhengig kommisjon	3
Kommisjonens medlemmer per 31.12.2013	4
Årsrapport	5
Gjenopptakelseskommisjonens sammensetning	5
Gjenopptakelseskommisjonens sekretariat	5
Fullelektronisk arkiv- og saksbehandlingssystem	5
Likestilling mellom kjønnene i virksomheten	5
Planlagte og gjennomførte tiltak som fremmer likestilling på grunnlag av kjønn, etnisitet, og nedsatt funksjonsevne	5
Gjenopptakelseskommisjonens økonomiske ressurser	6
Generelt om Gjenopptakelseskommisjonen	6
Sakene og saksbehandlingen	7
Oppnevning av forsvarer	10
Oppnevning av bistandsadvokat – fornærmedes og etterlattes rettigheter	10
Oppnevning av sakkyndige	10
Kommisjonens virksomhet for øvrig	11
Aktuelle avgjørelser	12
Tidligere leder, medlemmer og varamedlemmer	18

10 år med en uavhengig kommisjon

Rettsstaten er en umistelig verdi. Ikke minst når samfunnet setter sitt maktapparat inn på å straffeforfølge enkeltmennesker, er det viktig at den dette gjelder kan stole på at systemet virker upartisk og rettferdig.

Årlig bringer påtalemyndigheten 25-30 000 nye straffesaker inn for domstolene. Når de er endelig avgjort, blir dommene rettskraftige. Enhver sak må ha en ende, og de berørte har behov for å kunne innrette seg etter en endelig avgjørelse.

Så reises det av og til spørsmål om det likevel er grunn til å se på en rettskraftig dom på ny. Det kan for eksempel komme frem noe nytt etter at saken ble pådømt.

I 2004 ble behandlingen av begjæringer om gjenåpning av straffesaker lagt til en nyopprettet kommisjon. Tanken var at den skulle fungere uavhengig av domstolene, og at påtalemyndigheten skulle få en mer tilbaketrasket rolle. Kommisjonen skal gi den som begjærer gjenåpning nødvendig veiledning og selv foreta

undersøkelser for å finne ut om vilkårene for gjenåpning foreligger.

Gjennom disse årene har 20 medlemmer og varamedlemmer vært oppnevnt av Kongen i Statsråd til å gjøre tjeneste i kommisjonen. De har hatt ulik bakgrunn, men felles for dem er at de med grundighet, selvstendighet og engasjement har skjøttet det verv de har påtatt seg.

Kommisjonen har gjennom de ti første virkeårene mottatt 1675 begjæringer om gjenåpning. Det er nesten tre ganger det antall som tidligere ble fremsatt overfor domstolene. En senkning av terskelen for å fremsette begjæringer om gjenåpning var tilsiktet da kommisjonen ble etablert.

Kommisjonen har i disse årene gjenåpnet 197 straffesaker, hvilket vil si at 15 % av begjæringene er tatt til følge. Dette er omtrent samme forholdsmessige andel som domstolene hadde, men nå av et høyere antall saker.

De gjenåpnede sakene går til ny behandling i en annen domstol enn den som avsa fellende dom. Av de som er ferdigbehandlet har nesten to tredjedeler endt med frifinnelse, og noen med mildere straff. Dette kan tilsi at det har vært god grunn til at disse sakene ble prøvet på nytt.

I 1455 saker har kommisjonen ikke funnet grunnlag for gjenåpning.

For Gjenopptakelseskommisjonen er det viktig å bestrebe seg på å forvalte det samfunnsoppdrag den har fått ved å gå inn i hver enkelt sak med grundighet og åpent sinn for å undersøke om det er grunn til å prøve saken på nytt.

Helsen Sæter

Helsen Sæter
Leder

Kommisjonens medlemmer per 31.12.2013

Leder

Helen Sæter
2009–

Medlemmer

Birger Arthur Stedal
2008–2013

Gunnar K. Hagen
2009–

Bjørn Rishovd Rund
2009–

Anne Britt Flemmen
2013–

Varamedlemmer

Benedict de Vibe
2009–

Trine Løland Gundersen
2010–

Ambreen Pervez
2012–

Årsrapport 2013 fra Gjenopptakelseskommissjonen

Kommissjonen for gjenopptakelse av straffesaker (Gjenopptakelseskommissjonen) er et uavhengig organ som skal ta stilling til om en domfelt med en rettskraftig dom skal få ny behandling av sin sak ved en annen domstol. Kommissjonen skal ha en objektiv, grundig og effektiv saksbehandling med sikte på å treffe materielt riktige avgjørelser innen rimelig tid. Kommissjonens virksomhet er regulert i straffeprosessloven kapittel 27.

Gjenopptakelseskommissjonens sammensetning

Kommissjonens sammensetning per 31. desember 2013 var slik:

Leder: Helen Sæter

Nestleder: Gunnar K. Hagen, advokat, Lillehammer

Medlemmer: Birger Arthur Stedal, lagdommer i Gulating lagmannsrett
Anne Britt Flemmen, professor i sosiologi Universitetet i Tromsø (fra 1. mars 2013)
Bjørn Rishovd Rund, professor i psykologi Universitetet i Oslo og forskningsdirektør Vestre Viken HF

Varamedlemmer:

Benedict de Vibe, advokat, Oslo
Trine Løland Gundersen, advokat hos Kommuneadvokaten i Kristiansand
Ambreen Pervez, kriminolog, Oslo

Gjenopptakelseskommissjonens sekretariat

Gjenopptakelseskommissjonens leder er ansatt på heltid som leder for sekretariatet. Sekretariatet hadde ellers ved årsskiftet tolv tilsatte, hvorav åtte juridiske og to politifaglige utredere, samt en kontorsjef og en sekretær.

Utredere har erfaring fra blant annet advokatvirksomhet, domstolene, Justisdepartementet, Sivilombudsmannen, politiet, Rettsmedisinsk institutt og skatteetaten.

Fullelektronisk arkiv- og saksbehandlingssystem

Kommissjonen for gjenopptakelse av straffesaker tok i 2013 i bruk et nytt, elektronisk arkiv- og saksbehandlingssystem. Elektronisk saksbehandling har ført til endringer i saksbehandlingsrutinene og lettet oversikten over sakene. Systemet gjør det også mulig å få ut nye statistikkoversikter.

Likestilling mellom kjønnene i virksomheten

Gjenopptakelseskommissjonen ledes av en kvinne, og sekretariatet for øvrig bestod ved årsskiftet av ni kvinner og tre menn. Dette innebærer at kvinnene utgjorde 75 % av kommissjonens stab per 31. desember 2013.

Sekretariatets administrative nestleder og kontorsjef er kvinner. Dette betyr at samtlige lederstillinger i organisasjonen er besatt av kvinner. Statens målsetting om å oppnå en kvinneandel i lederstillinger på 40 % er dermed overoppfyllt for sekretariatets del.

Planlagte og gjennomførte tiltak som fremmer likestilling på grunnlag av kjønn, etnisitet og nedsatt funksjonsevne

Ved utlysning av ledige stillinger blir det tatt inn en mangfoldserklæring i utlysningsteksten.

Kommisjonens sekretariat på besøk i Halden fengsel september 2013.

Tiltak mot diskriminering, mobbing og trakassering er nedfelt i kommisjonens HMS-plan.

Gjenopptakelseskommisjonens økonomiske ressurser

I Prop. 1 S (2012-2013) for budsjettåret 2013 ble det fremmet et budsjettforslag på kroner 14 908 000. Kommisjonen har fått tildelt midler i samsvar med budsjettforslaget.

Generelt om Gjenopptakelseskommisjonen

Kommisjonen er et uavhengig organ som skal sikre at rettssikkerheten ivaretas ved behandling av begjæring om gjenåpning av straffesaker. Dersom kommisjonen beslutter en dom eller kjennelse gjenåpnet, skal saken henvises til ny behandling ved en annen domstol enn den som avsa den opprinnelige avgjørelsen.

Gjenopptakelseskommisjonen bestemmer selv sin arbeidsmåte og kan ikke instrueres om utøvelsen av den myndighet den er gitt. Medlemmene skal ikke delta i behandlingen

av en sak dersom de er inhabile etter reglene i domstoloven. Når en dom i en straffesak er begjært gjenåpnet, skal kommisjonen foreta en objektiv vurdering av om vilkårene for gjenåpning er oppfylt.

Domfelte kan kreve gjenåpning av en rettskraftig dom i en straffesak hvis:

- Det er nye bevis eller nye omstendigheter som synes egnet til å føre til frifinnelse, anvendelse av en mildere straffregel eller vesentlig mildere straff.
- En internasjonal domstol eller FNs menneskerettskomité i sak mot Norge har kommet til at avgjørelsen eller saksbehandlingen er i strid med folkeretten, slik at det er grunn til å regne med at en ny behandling av straffesaken vil føre til et annet resultat.
- Noen som har hatt sentral befatning med saken (for eksempel dommer, aktor, forsvarer, sakkyndig eller rettstolk), har gjort seg skyldig i en straffbar handling som kan ha hatt innvirkning på dommen til skade for domfelte.
- En dommer eller et lagretted medlem som behandlet saken var inhabil, og det er grunn til å anta at det kan ha hatt betydning for avgjørelsen.

- Høyesterett har fraveket en lovtolking som den tidligere har lagt til grunn, og som dommen bygger på.
- Det foreligger særlige forhold som gjør det tvilsomt om dommen er riktig, og tungtveiende hensyn tilsier at spørsmålet om siktedes skyld blir prøvd på ny.

Reglene om gjenåpning av dommer får også anvendelse for kjennelser som avviser en sak, eller som avviser en anke over dom. Det samme gjelder for beslutninger som nekter en anke over dom fremmet.

Kommisjonen foretar egne avhør.

Kommisjonen har plikt til å veilede den som ber om å få sin sak behandlet på nytt. Gjenopptakelseskommisjonen sørger for at den nødvendige utredning av sakens faktiske og rettslige sider blir foretatt, og kan innhente opplysninger på den måten den anser hensiktsmessig. Det vil i de fleste sakene bli opprettet direkte kontakt og dialog med den domfelte. Når særlige grunner foreligger, kan den som begjærer gjenåpning få oppnevnt forsvarer på det offentliges bekostning.

Dersom begjæringen ikke forkastes, men utredes videre, skal påtalemyndigheten gjøres kjent med begjæringen og gis anledning til å komme med eventuelle merknader. Eventuelle fornærmede (eller etterlatte) skal underrettes om begjæringen. Fornærmede og etterlatte har rett til dokumentinsyn og til å uttale seg skriftlig om begjæringen, og de kan be om å få avgi forklaring til kommisjonen. Fornærmede og etterlatte skal underrettes om utfallet av saken når kommisjonen har truffet sin avgjørelse. Kommisjonen kan oppnevne bistands-

advokat for fornærmede etter straffeprosesslovens alminnelige regler så langt de passer. Begjæringene avgjøres av kommisjonen. Kommisjonens leder/nestleder kan forkaste begjæring som etter sin art ikke kan føre til gjenåpning, som ikke inneholder noen gjenåpningsgrunn etter loven eller som åpenbart ikke kan føre frem.

Dersom kommisjonen beslutter at en avgjørelse skal gjenåpnes, skal saken henvises til ny behandling ved en domstol som er sideordnet den domstol som traff avgjørelsen. Er avgjørelsen truffet av Høyesterett, behandles saken på nytt av Høyesterett.

Sakene og saksbehandlingen

Kommisjonen har i løpet av året avholdt ni heldagsmøter over 14 møtedager. Kommisjonen har mottatt 152 begjæring om gjenåpning i 2013 mot 163 i 2012.

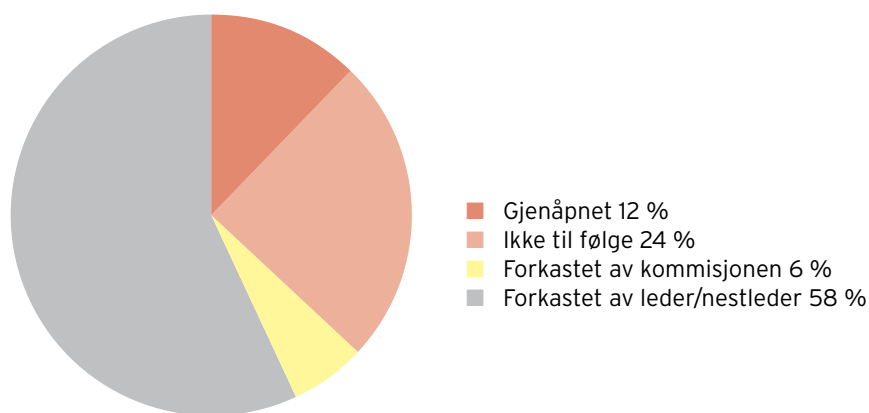
Av de 152 domfelte som begjærte gjenåpning i 2013 er det 13 kvinner og 139 menn.

Det er i 2013 avsluttet til sammen 153 saker, hvorav 132 er realitetsvurdert. Av disse 132 realitetsvurderte begjæringene er 15 saker gjenåpnet, mens 32 begjæring ikke er tatt til følge. De resterende 85 begjæringene er forkastet av kommisjonen eller leder/nestleder fordi de åpenbart ikke kunne føre frem. Det var dissens i én sak. Avgjørelsene om å forkaste begjæringene har vært enstemmige.

De øvrige 21 sakene som er avsluttet, er ikke realitetsvurdert som begjæring om gjenåpning. I 2013 har dette dreid seg om én begjæring som er blitt fremsatt av noen som ikke etter loven er gitt adgang til å fremme begjæring om gjenåpning (for eksempel fornærmede eller etterlatte) og begjæring som av ulike årsaker er blitt trukket. Det har også vært tale om generelle henvendelser uten tilknytning til konkrete straffesaker eller anmodninger om informasjon. Fullstendig oversikt over antall innkomne begjæring og avsluttede saker i 2013 fremkommer av tabellen på neste side:

Arkiv nr		Mottatt	Avsluttet	Gjenåpnet	Ikke til følge	Forkastet av kommisjonen	Forkastet av leder/nestleder	Ikke realitetsvurderte
310	Generelt	5	6			1	3	2
311	Seksuallforbrytelser	27	29	3	5	2	17	2
312	Vold, trusler	58	47	3	10	3	20	11
313	Narkotika	15	21	1	5	2	13	
314	Vinning	20	23	3	7		11	2
316	Diverse forbrytelser	14	12	1	3		6	2
317	Diverse forseelser	11	13	4	2		7	
32	Henlagte saker							
331	Midlertidige avgjørelser							
34	Inndragning eller mortifikasjon							
36	Henvendelser							
37	Forelegg							
38	Sivile saker							
39	Annet om fagsaker	2	2					2
	Totalt	152	153	15	32	8	77	21

Figuren nedenfor viser utfallet av de realitetsbehandlede sakene i 2013:

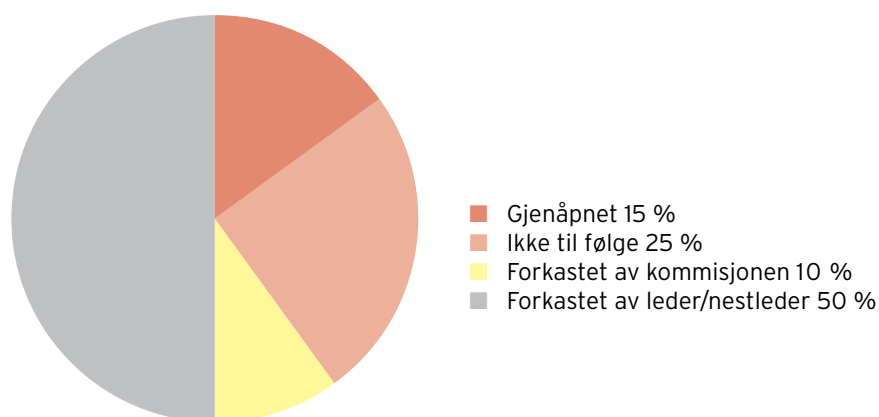

Siden oppstart av virksomheten 1. januar 2004 har kommisjonen til sammen mottatt 1675 begjæringer og 1552 av sakene er avsluttet. Til sammen 197 er gjenåpnet og 325 er ikke tatt til følge. 789 av sakene er forkastet av kommisjonen eller leder/nestleder fordi de åpenbart ikke kunne føre frem, mens resten, 241 saker, er avsluttet uten realitetsvurdering.

Tabell over de totale tall for kommisjonens ti første virkeår fremgår da som følger:

Arkiv nr		Mottatt	Avsluttet	Gjenåpnet	Ikke til følge	Forkastet av kommisjonen	Forkastet av leder/nestleder	Ikke realitetsvurderte
30	Generelt	5	5					5
310	Generelt	34	32	1		1	9	21
311	Seksuallforbrytelser	290	270	26	65	29	130	20
312	Vold, trusler	487	438	45	106	40	206	41
313	Narkotika	187	178	28	42	16	83	9
314	Vinning	317	295	64	69	31	99	32
316	Diverse forbrytelser	104	92	13	22	9	35	13
317	Diverse forseelser	162	153	20	21	11	86	15
32	Henlagte saker	13	13					13
331	Midlertidige avgjørelser	1	1					1
34	Inndragning eller mortifikasjon	1	1				1	
36	Henvendelser	31	31			1		30
37	Forelegg	6	6				1	5
38	Sivile saker	31	31				1	30
39	Annet om fagsaker	6	6					6
	Totalt	1675	1552	197	325	138	651	241

Figuren nedenfor viser utfallet av de realitetsbehandlede sakene i perioden 2004 - 2013:

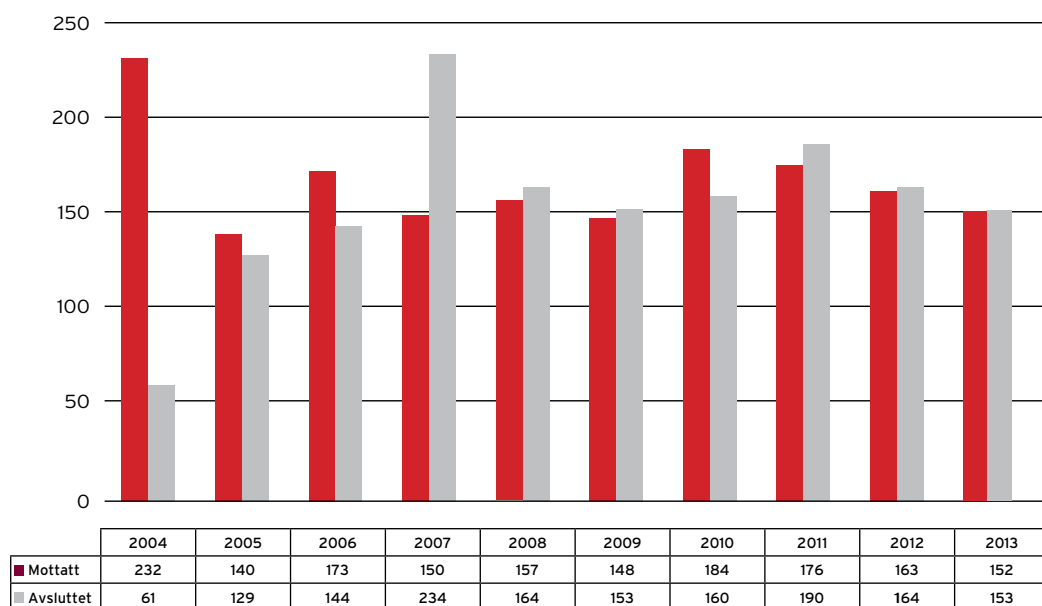

Som nevnt over, kan kommisjonen forkaste begjæringer som åpenbart ikke kan føre frem. Avgjørelsen kan også treffes av kommisjonens leder eller nestleder. For å kunne bruke kommisjonens samlede ressurser på en best mulig måte på behandling av saker som krever nærmere utredning, er det nødvendig at leder og nestleder bruker denne adgangen til å forkaste begjæringer.

Sakstilfanget har de ti første årene vært større enn forventet ved opprettelsen av kommisjonen. Antall

innkomne begjæringer om gjenåpning ligger fremdeles høyere enn det lovgiver la til grunn, men kan synes å ha stabilisert seg. Kommisjonen har en selvstendig utredningsplikt, noe som kan medføre et omfattende arbeid i saker av større omfang. Dette arbeidet er ressurskrevende, samtidig som det var en sentral begrunnelse for opprettelse av kommisjonen. Det er således en viktig oppgave. Flere saker som kommisjonen har hatt til behandling siden oppstarten i 2004 har krevd utredning av større omfang.

Innkommne begjæringer og avsluttede saker 2004 – 2013:

Oppnevning av forsvarer

Loven gir kommisjonen adgang til å oppnevne forsvarer for domfelte når særlige grunner foreligger. Det foretas en konkret vurdering i hver enkelt sak om forsvarer skal oppnevnes. Kommisjonen oppnevner alltid forsvarer når det er grunn til å anta at domfelte kan være straffereettslig utilregnelig, jf. straffeprosessloven § 397 andre ledd jf. § 96 siste ledd. For øvrig kan forsvarer bli oppnevnt i særlig omfattende eller kompliserte saker, eller hvis det vil være særlig ressurskrevende for sekretariatet å gi veiledning til domfelte. Oppnevningen blir i de fleste tilfeller begrenset til et bestemt antall timer, for eksempel for å gi en nærmere begrunnelse for begjæringens rettslige og faktiske grunnlag. I 2013 oppnevnte kommisjonen forsvarer i 24 saker.

Oppnevning av bistandsadvokat - fornærmedes og etterlattes rettigheter

Kommisjonen har f.o.m. 1. juli 2006 hatt hjemmel til å oppnevne bistandsadvokat etter reglene i straffeprosessloven §§ 107a flg. Dette har særlig

vært aktuelt i forbindelse med avhør av fornærmede i saker om seksuelle overgrep.

I 2008 ble det foretatt endringer i straffeprosessloven for å styrke fornærmedes og etterlattes stilling i straffesaker. Endringene innebærer blant annet at fornærmede og etterlatte får bedre mulighet til å bli hørt, får mer informasjon og får rett til bistandsadvokat i større grad enn tidligere. I 2013 oppnevnte kommisjonen 14 bistandsadvokater i elleve saker.

Oppnevning av sakkyndige

Kommisjonen har hjemmel i straffeprosessloven § 398 b annet ledd til å oppnevne sakkyndige etter reglene i kapittel 11. Kommisjonen har i løpet av sin virketid oppnevnt sakkyndige innen rettsmedisin, rettspsykiatri, rettstoksikologi, foto- og filmteknikk, økonomi, brannteknikk, bilsakkyndighet, historie og tradisjonell kriminalteknikk m.m. I 2013 har kommisjonen oppnevnt 11 sakkyndige i seks saker. Det ble oppnevnt sakkyndige med bakgrunn i byggetekniske fag, pediatri, skriftgranskning, rettspsykiatri og rettspsykologi.

Kommisjonen på studietur til Den europeiske menneskerettsdomstol i Strasbourg september 2013.

Kommisjonens virksomhet for øvrig

Kontakt med myndigheter

Kommisjonens leder har deltatt i halvårlige dialogmøter med den administrative ledelsen i Justisdepartementets sivilavdeling om administrative sider ved kommisjonens virksomhet. Leder har også deltatt på justisministerens årlige etatslederkonferanse.

Avgivelse av høringsuttalelser

Kommisjonen har i 2013 avgitt høringsuttalelse til en rapport om etterkontroll av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker. Rapporten var avgitt av en arbeidsgruppe som var oppnevnt av Justisdepartementet for å foreta en etterkontroll av kommisjonen.

Kommisjonen har også avgitt høringsuttalelser til en rapport om avhør av særlig sårbare personer i straffesaker og til en felles ordning for varsling om kritikkverdige forhold i virksomhetene i justissektoren.

Internasjonalt arbeid

Kontakten med gjenopptakelseskomisjonene i England og Skottland har vært opprettholdt.

I mai 2013 mottok kommisjonen en delegasjon fra Georgia. Delegasjonen besto av representanter fra Georgias justisdepartement, nasjonalforsamling og domstoler. I tillegg deltok representanter

fra FNs utviklingsprogram (UNDP) og fra det norske Justisdepartementets «styrkebrønn» i Georgia (NORLAG). NORLAGS leder Walther Wangberg sto som leder for delegasjonen under Norgesbesøket. Formålet med besøket var å gi en orientering om den norske gjenåpningsordningen i forbindelse med at Georgia vurderte å innføre en tidsbegrenset ordning med gjenåpning.

Kommisjonen var i september 2013 på studietur til Den europeiske menneskerettsdomstol i Strasbourg.

Informasjonsvirksomhet

Kommisjonen har en medie- og informasjonsstrategi som er nedfelt i et særskilt dokument.

For å fremme kunnskap om kommisjonens virksomhet, og gi berørte reell tilgang til rettsmiddelet gjenåpning, har Gjenopptakelseskomisjonen som mål å gi

- korrekt informasjon om Gjenopptakelseskomisjonens virksomhet, og
- klar og utfyllende informasjon og veiledning om regelverket rundt gjenåpning og saksbehandlingen i kommisjonen.

Kommisjonen ønsker at generell informasjon skal være lett tilgjengelig for interesserte. Elektronisk kommunikasjon er en effektiv kanal for slik informasjon.

Kommisjonen i møte.

På kommisjonens hjemmeside www.gjenopptakelse.no finnes informasjon om Gjenopptakelseskommisjonen og regelverket, pressemeldinger, nedlastbart skjema for begjæring om gjenåpning, kommisjonens årsrapporter, anonymiserte kortversjoner av avgjørelser om gjenåpning med mer. Foruten bokmål, nynorsk og samisk er informasjon tilgjengelig på tolv språk.

På hjemmesiden er det lagt inn en «presseknapp» der alle kommisjonens avgjørelser i fulltekst er tilgjengelig for mediene i tre måneder.

Fra og med 2010 blir alle realitetsavgjørelser fra kommisjonen publisert i Lovdata. Dette gjelder både avgjørelser som er truffet av kommisjonen og avgjørelser som er truffet av kommisjonens leder eller nestleder etter straffeprosessloven § 397 tredje ledd, tredje punktum. Over tid skal også alle eldre avgjørelser (2004-2009) legges inn i databasen.

Kommisjonen stiller seg åpen og tilgjengelig for spørsmål og henvendelser. Så vidt mulig imøtekommes forespørsler om foredrag o.l. om kommisjonens virksomhet.

Aktuelle avgjørelser

I dette kapitlet gjengis kortversjoner av alle saker hvor kommisjonen har tatt begjæringen om gjenåpning til følge.

Kortversjoner av alle gjenåpnede saker ligger også på kommisjonens hjemmeside, www.gjenopptakelse.no

30.01.2013 (2011 0002) Voldtektsforsøk m.m. - § 391 nr. 3 (ny omstendighet, ny sakkyndig erklæring).

En mann ble i 2007 dømt i tingretten til forvaring med en tidsramme på 5 år for blant annet to tilfeller av voldtektsforsøk. Han anket til lagmannsretten, og anken ble henvist for så vidt gjaldt domfellelsen for voldtektsforsøk. Ved lagmannsrettens dom i 2008 ble han dømt til fengsel i 4 år.

Forut for behandlingen i tingretten var domfelte rettspsykiatrisk observert og funnet tilregnelig. Under soning ble det reist spørsmål ved hans tilregnelighet, og i en psykiatrisk erklæring fikk han diagnosen psykotisk, og det ble det antatt at han også kunne ha vært utilregnelig på handlingstiden for de pådømte forhold. Kommisjonen

oppnevnte to sakkyndige, som konkluderte med at de antok at domfelte hadde vært psykotisk på handlingstiden. Et flertall i Den rettsmedisinske kommisjon var ikke enig i de sakkyndiges vurdering om at domfelte hadde vært psykotisk på handlingstiden. Mindretallet hadde ingen merknader til de sakkyndiges erklæring og konklusjon.

For Gjenopptakelseskommisjonen var det tilstrekkelig å konstatere at det forelå en ny sakkyndig erklæring som konkluderte med at domfelte hadde vært psykotisk på handlingstiden, og at det var faglig uenighet omkring konklusjonen. Kommisjonen fant at den nye erklæringen var en ny omstendighet, og at det forelå en rimelig mulighet for at den kunne føre til frifinnelse, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen til følge.

30.01.2013 (2011 0112) Seksualforbrytelse. Seksuell omgang med mindreårig - § 391 nr. 3 (ny omstendighet, ny sakkyndig erklæring). Straffutmåling.

En mann ble i 2008 dømt i lagmannsretten for seksuell omgang med barn under 14 år. Den seksuelle omgangen var samleie. Han begjærte gjenåpning og anførte at nye undersøkelser av ham, hvor han fikk diagnosen lettere psykisk utviklingshemming jf. straffeloven § 56 c, måtte føre til gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Påtalemyndigheten anførte at vilkårene for gjenåpning ikke var oppfylt, bl.a. fordi domfeltes mentale fungering var tilstrekkelig vurdert i dommen.

Kommisjonen fant ikke at den nye opplysningen om domfeltes utviklingshemming ville føre til at straffen skulle reduseres eller falle bort på grunn av jevnbyrdighet i alder og utvikling, jf. straffeloven § 195 siste ledd. Til det var aldersforskjellen mellom de to (vel 5 år og 2 måneder) uansett for stor.

Kommisjonen fant imidlertid at domfeltes fungering var svakere enn lagmannsretten hadde lagt til grunn, ettersom retten hadde funnet at straffeloven § 56 c "klart nok ikke kommer til anvendelse". Etter kommisjonens vurdering forelå det en rimelig mulighet for at den nye undersøkelsen, som konkluderte med at domfelte var lettere psykisk utviklingshemmet, ville ha ført til en mildere rettsfølge dersom den hadde foreligget for retten da saken ble pådømt. Kommisjonen kom til at vilkårene for gjenåpning var oppfylt, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen til følge for så vidt gjaldt straffutmålingen.

07.03.2013 (2012 0161) Vegtrafikkloven. Kjøring i påvirket tilstand - § 391 nr. 3 (nytt bevis).

En mann ble i 2012 dømt tingretten til fengsel i 21 dager, bot og tap av førerretten for kjøring av motorvogn i påvirket tilstand. Retten la til grunn at domfelte var fører av bilen og at han hadde hatt med seg en kamerat som passasjer. Både domfelte og kameraten hevdet at det var kameraten som hadde kjørt bilen. Tiltalte ble domfelt, blant annet på bakgrunn av en tungtveiende vitneforklaring.

Kameraten ble deretter anmeldt for falsk forklaring, men frifunnet idet retten ikke kunne se bort fra at det faktisk var han som hadde vært fører av bilen. Det hadde før denne saken også meldt seg et nytt vitne som forklarte at han hadde sett at det var kameraten til domfelte som hadde kjørt bilen.

En enstemmig kommisjon kom til at den frifinnende dommen mot kameraten for falsk forklaring og opplysningene fra det nye vitnet var nye bevis og omstendigheter som ga grunnlag for gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjon besluttet enstemmig å ta begjæringen til følge.

**10.04.2013 (2012-0063)
Legemsfornærmelse - § 391 nr. 3
(Ny omstendighet, ny sakkyndig erklæring).**

En kvinne ble i 2008 dømt i tingretten til fengsel i 60 dager for medvirkning til legemsfornærmelse ved bruk av særlig farlig redskap. Hun begjærte gjenåpning og anførte at det var tvil om hennes tilregnelighet.

Kommisjonen oppnevnte to rettspsykiatrisk sakkyndige som avga en erklæring hvor de konkluderte med at det var tvil om observanden var psykotisk på handlingstiden. Den rettsmedisinske kommisjon ba om en tilleggserklæring under henvisning til at norsk rettspsykiatrisk praksis tilsier at de sakkyndige skal konkludere negativt dersom det ikke foreligger sikre holdepunkter for at observanden er psykotisk. I tilleggserklæringen konkluderte de sakkyndige med at domfelte ikke var psykotisk på handlingstiden. Det hadde vært diskusjon om graden av tvil, og særlig den ene sakkyndige ga uttrykk for betydelig tvil om det forelå psykose.

På bakgrunn av blant annet denne tvilen fant kommisjonen at det forelå nye omstendigheter i saken som var egnet til å føre til frifinnelse etter straffeloven § 44, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen til følge.

10.04.2013 (2012 0135) Tyveri. Naskeri - § 391 nr. 3 (ny omstendighet, ny sakkyndig erklæring).

En kvinne ble i 2010 dømt i tingretten til en bot på kr. 12 000, erstatning og saksomkostninger for tyveri og naskeri. Under hovedforhandlingen ble det fra rettens side reist spørsmål om hennes tilregnelighet, og det ble besluttet å avslutte forhandlingene. Saken ble sendt tilbake til politiet med anmodning om at det ble foretatt en foreløpig undersøkelse av henne. Den prejudisielle observasjonen konkluderte med at domfelte var

tilregnelig, og den sakkyndige kunne ikke se behov for å gjøre en full rettspsykiatrisk undersøkelse av tiltalte. Retten la denne konklusjonen til grunn og tiltalte ble dømt i tingretten i samsvar med tiltalebeslutningen.

Domfelte begikk etter dette en ny straffbar handling, men denne ble henlagt på grunnlag av uttalelser fra fastlege og psykiater som kom til at domfelte hadde vært utilregnelig på handlingstiden. På bakgrunn av denne konklusjonen ble det fremmet begjæring til kommisjonen om gjenåpning av tingrettens dom fra 2010.

Kommisjonen oppnevnte to rettspsykiatrisk sakkyndige, som i sin erklæring konkluderte med at domfelte hadde vært psykotisk på handlingstiden, jf. straffeloven § 44. Den nye sakkyndige erklæringen var en ny omstendighet som var egnet til å føre til frifinnelse etter straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen til følge.

**22.05.2013 (2012-0092)
Legemsbeskadigelse
- § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring)**

En mann ble i 2012 dømt i tingretten til fengsel i 120 dager for legemsbeskadigelse mot fraflyttet ektefelle. Domfelte begjærte gjenåpning og fremla brev fra fastlegen om helseopplysninger hvor det fremgikk at han i lang tid hadde lidd av psykiatrisk sykdom, med diagnosen paranoid schizofreni, og hatt flere innleggelseser. Kommisjonen oppnevnte sakkyndige, men domfelte ønsket ikke å samarbeide med de sakkyndige og samtykket ikke til innhenting av ytterligere helseopplysninger. De sakkyndige ble da løst fra sitt oppdrag, men sendte brev til kommisjonen der de uttrykte bekymring for domfeltes psykiske helse. Påtalemyndigheten uttalte at opplysningene burde lede til gjenåpning. Kommisjonen fant at det forelå nye omstendigheter i saken, og at det var en rimelig mulighet for frifinnelse dersom opplysningene hadde vært kjent for retten, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen til følge.

19.06.2013 (2012 0115) Skremmende opp-treden. Manglende påtalebegjæring m.m. - § 392 annet ledd (særlige forhold).

En mann ble i 2011 dømt i tingretten for over-tredelse av straffeloven § 390a til en straff av bot på kr 8 000, subsidiært fengsel 16 dager. Fornærmede var ikke avhørt i saken, verken under etterforskningen eller irettføringen. Domfelte gjorde på den bakgrunn gjeldende at saken var utilstrekkelig opplyst, og at dommen var beheftet med saksbehandlingsfeil. Videre gjorde domfelte blant annet gjeldende at det man-glet påtalebegjæring fra fornærmede. Anførslene var tidligere fremsatt i forbindelse med anke til lagmannsretten.

Gjenopptakelseskommissjonen slo fast at det ikke forelå påtalebegjæring fra fornærmede, hvilket er en absolutt prosessforutsetning for domfellelse etter straffeloven § 390a, jf. annet ledd. Manglende påtalebegjæring, sammenholdt med at fornærmede ikke var avhørt i saken, jf. straffeprosessloven § 294, utgjorde etter kommisjonens syn slike særlige forhold som gjorde det tvilsomt om dommen var riktig. Tungtveiende hensyn tilsa at spørsmålet om domfeltes skyld burde prøves på ny, jf. straffeprosessloven § 392 annet ledd.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen til følge.

19.06.2013 (2012 0149) Vegtrafikkloven. Fartsovertredelse - § 391 nr. 3 (ny omstendighet, etterfølgende dom).

En mann ble i 2010 dømt i tingretten for over-tredelse av miljøfartsgrensen. Han ble idømt en straff av bot på kr 5 000, subsidiært fengsel i 10 dager, og kr 3 000 i saksomkostninger.

Domfelte gjorde gjeldende at det manglet lov hjemmel for håndheving av overtredelser av miljøfartsgrensene, og at han derfor skulle vært frifunnet. Under henvisning til Borgarting lagmannsretts dom av 22. november 2011 (LB-2008-183829 – RG-2011-1395), hvor det ble lagt til grunn at det var tvilsomt om den særskilte fartsgrense i Oslo på vinterstid – den såkalte ”miljøfartsgrense” – hadde hjemmel i vegtrafikkloven, ble begjæringen tatt til følge. Gjenopptakelseskommissjonen fant at Borgarting lagmannsretts avgjørelse, avsagt etter at dommen i den foreliggende sak var blitt rettskraftig, utgjorde en ny omstendighet i medhold av straffe-prosessloven § 391 nr. 3, og at den med rimelig grunn ville føre til frifinnelse.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen til følge.

19.06.2013 (2013 00015) Vegtrafikkloven. Fartsovertredelse - § 391 nr. 3 (ny omstendighet, etterfølgende dom).

En mann ble i 2010 dømt i tingretten for over-tredelse av miljøfartsgrensen. Han ble idømt en straff av bot på kr 10 800, subsidiært fengsel i 22 dager, og kr 2 000 i saksomkostninger.

Domfelte gjorde gjeldende at det manglet lov hjemmel for håndheving av overtredelser av miljøfartsgrensene. Under henvisning til Borgarting lagmannsretts dom av 22. november 2011 (LB-2008-183829 – RG-2011-1395), hvor det ble lagt til grunn at det var tvilsomt om den særskilte fartsgrense i Oslo på vinterstid – den såkalte ”miljøfartsgrense” – hadde hjemmel i vegtrafikkloven, ble begjæringen tatt til følge. Gjenopptakelseskommissjonen fant at Borgarting lagmannsretts avgjørelse, avsagt etter at dommen i den foreliggende sak var blitt rettskraftig, utgjorde en ny omstendighet i medhold av straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen til følge.

**28.08.2013 (2012 0152, 2012 0153, 2012 0154) Grovt ran, tyveri m.m.
- § 391 nr. 3 (ny omstendighet,
ny sakkyndig erklæring).**

En mann var i perioden 2007-2012 blitt domfelt tre ganger for forskjellige straffbare handlinger. Han ble i 2012 undergitt en rettspsykiatrisk undersøkelse som konkluderte med at han hadde vært psykotisk i straffelovens forstand, jf. straffeloven § 44, siden 2007 og frem til undersøkelsestidspunktet. Domfelte begjærte gjenåpning av de tre dommene, og anførte at han skulle vært frifunnet for straff.

Kommisjonen fant at resultatet av den rettspsykiatriske undersøkelsen var en ny omstendighet som syntes egnet til å føre til frifinnelse, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen til følge.

**23.10.2013 (2013/106) Voldtekt av bevisstløs person under 16 år - § 391 nr. 3
(ny omstendighet, sakkyndig erklæring).**

En mann ble frifunnet i tingretten, men dømt i lagmannsretten, for voldtekt av en 15 år gammel gutt. Straffen ble satt til fengsel i 4 år, og han ble dømt til å betale erstatning til fornærmede. Gutten hadde vært bevisstløs under handlingen, og domfellelsen gjaldt også fremkallelse av den bevisstløse tilstanden i form av innsovnings-tabletter med virkestoffet zolpidem. Gutten hadde også vært sterkt alkoholpåvirket på tidspunktet for handlingen.

Domfelte begjærte gjenåpning og anførte flere nye bevis/omstendigheter, blant annet ny sakkyndig uttalelse knyttet til blodprøver tatt av fornærmede. I den nye sakkyndige uttalelsen var det lagt til grunn samme inntak av zolpidem som i uttalelsen fra Folkehelseinstituttet som ble fremlagt i retten. Den nye uttalelsen var imidlertid tydeligere på kombinasjonsvirkningene av zolpidem og høy alkoholrus. Fornærmedes til-

stand ble beskrevet som «stuporøs til komatøs», og han ville «mest sannsynlig være i behov for assistanse [eventuelt i form av legehjelp]» én til to timer etter inntaket av zolpidem. De øvrige omstendigheter og fornærmedes forklaring om egen tilstand samsvarte dårlig med den nye sakkyndiguttalelsen.

Det ble også lagt vekt på at inntaket av zolpidem som lagmannsretten hadde lagt til grunn, var lite forenlig med øvrige omstendigheter i saken. Kommisjonen mente at den nye sakkyndiguttalelsen skapte tvil med hensyn til om fornærmede inntok zolpidem av den mengde og på det tidspunkt lagmannsretten la til grunn, og om det var domfelte som hadde gitt fornærmede zolpidem. Det var dermed også tvil knyttet til om domfelte hadde fremkalt en bevisstløs tilstand for å oppnå seksuell omgang. Som følge av nær bevismessig sammenheng mellom dommen for fremkalling av bevisstløs tilstand og voldtektshandlingen, fant kommisjonen grunn til å gjenåpne saken i sin helhet etter straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen til følge.

**14.11.2013 (2013/62)
Kjøring i påvirket tilstand
- § 391 nr. 3 (nytt bevis). Dissens.**

En mann ble i 2013 dømt i tingretten for kjøring i påvirket tilstand med en alkoholkonsentrasjon i blodet på 2,11 promille. I retten nektet han for at han hadde kjørt, og mente at det måtte ha vært noen andre som hadde kjørt bilen hans hjem. Han kunne imidlertid ikke huske hvordan han hadde kommet seg hjem eller hvem som hadde kjørt bilen hans. Domfellelsen bygget på vitneobservasjoner og omstendigheter knyttet til kjøringen og bilen.

I begjæring for Gjenopptakelseskommisjonen anførte domfelte at det var hans kusine som hadde vært fører av bilen. Bakgrunnen for at dette ikke var kommet frem tidligere, var at hun ikke hadde hørt om domfellelsen før i ettertid. Det fremgikk av begjæringen at hun på tidspunk-

tet for kjøringen var fradømt føreretten, noe hun hadde holdt skjult for familien. Av samme grunn hadde hun heller ikke pratet om kjøringen til noen.

Kusinen ble avhørt av utreder i kommisjonen, og hun bekreftet i avhør at det var hun som hadde kjørt bilen på det aktuelle tidspunktet. Kommisjonens flertall mente at forklaringen fra kusinen var egnet til å så tvil om domfellelsen var riktig, og at dommen skulle gjenåpnes etter straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Etter kommisjonens mindretalls vurdering fremsto kusinens forklaring, sammenholdt med det øvrige bevisbildet, som lite troverdig og var ikke egnet til å føre til frifinnelse.

Kommisjonen besluttet å ta begjæringen til følge. Dissens (3-2).

12.12.2013 (2013/3) Ulovlig å ha unndratt en umyndig fra barnevernets omsorg - § 391 nr. 3 (ny omstendighet, ny avgjørelse fra Høyesterett).

En kvinne ble i 2012 dømt i tingretten til fengsel i 90 dager, hvorav 30 dager ble gjort betinget, for bl.a. ulovlig å ha unndratt en umyndig fra barnevernets omsorg, jf. straffeloven § 216. Det forelå et midlertidig vedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-6.

Hun anførte som ny omstendighet overfor kommisjonen at Høyesterett i en senere avgjørelse, inntatt i Rt-2013-59, har fastslått at det ikke er tilstrekkelig for domfellelse etter straffeloven § 216 at det foreligger et midlertidig vedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-6.

Kommisjonen fant at Høyesteretts avgjørelse utgjorde en ny omstendighet som var egnet til å føre til frifinnelse, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen til følge.

Tidligere leder, medlemmer og varamedlemmer

Leder

Janne Kristiansen
2004–2009

Medlemmer

Ann-Kristin Olsen
2004–2009

Svein Magnussen
2004–2009

Vidar Stensland
2004–2008

Anne Kathrine Slungård
2004–2008

Ingrid Bergslid Salvesen
2008–2012

Varamedlemmer

Øystein Mæland
2004–2009

Anne Elisabeth Landsverk
2004

Harald Stabell
2004–2005

Helen Sæter
2004–2009

Erling O. Lyngtveit
2005–2009

Inger Thoen Nordhus
2007–2008

Ellen Katrine Nyhus
2009–2012

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker er et uavhengig organ som skal ta stilling til om en domfelt skal få ny behandling av sin sak ved en annen domstol

Postadresse: Postboks 8026 Dep, 0030 Oslo
Besøksadresse: Tordenskioldsgate 6
Telefon: 22 40 44 00
Telefaks: 22 40 44 01
E-post: post@gjenopptakelse.no
Internett: www.gjenopptakelse.no